

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

НАУКОВІ ПРАЦІ
МІЖРЕГІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ ТА ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ

SCIENTIFIC WORKS
OF INTERREGIONAL ACADEMY
OF PERSONNEL MANAGEMENT

POLITICAL SCIENCES AND PUBLIC MANAGEMENT

Випуск 2 (68), 2023

Видавничий дім
«Гельветика»
2023

Редакційна колегія

Семенець-Орлова І. А., кандидат політичних наук, доктор наук з державного управління, професор, директор Навчально-наукового інституту управління, економіки та бізнесу, Міжрегіональна Академія управління персоналом (**головний редактор**)

Дакал А. В., доктор наук з державного управління, доцент кафедри публічного адміністрування, Міжрегіональна Академія управління персоналом

Жовнірчик Я. Ф., доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування, Національний авіаційний університет

Карасевич А. О., кандидат філософських наук, професор, професор кафедри соціальних і правових дисциплін, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Козирська А., доктор політичних наук, професор, викладач факультету наук про політику і безпеку, Університет Миколая Коперника у Торуні

Ковач В. О., доктор наук з державного управління, старший дослідник, провідний науковий співробітник відділу цивільного захисту та інноваційної діяльності, Державна установа «Інститут геохімії навколишнього середовища НАН України»

Кондратенко О. Ю., доктор політичних наук, доцент, провідний науковий співробітник відділу теоретичних та прикладних проблем політології, Інститут політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса НАН України

Копанчук В. О., доктор наук з державного управління, доцент кафедри кримінального права та процесу, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

Кульгінський Є. А., доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри стоматології, Київський міжнародний університет

Лясота Л. І., кандидат політичних наук, доцент, член Соціологічної асоціації України

Монолатій І. С., доктор політичних наук, професор кафедри політології, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Пашина Н. П., доктор політичних наук, професор, професор кафедри політології та міжнародних відносин, Маріупольський державний університет

Радченко О. О., кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри публічного адміністрування, Міжрегіональна Академія управління персоналом

Твердохліб О. С., доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри державного управління у сфері цивільного захисту, Інститут державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту

Толуб'як В. С., доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри менеджменту та публічного управління, Західноукраїнський національний університет

Шмаленко Ю. І., кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри соціології, Національний університет «Одеська юридична академія»

Katarzyna Radzik-Maruszak, dr hab., profesor, Fac Polit Sci & Journalism, Maria Curie-Skłodowska University in Lublin (Lublin, Poland)

Marek Pietras, prof. dr hab., Dyrektor Instytutu Nauk o Polityce i Administracji UMCS

Затверджено Вченою радою
Міжрегіональної Академії управління персоналом 13 вересня 2023 (протокол № 8)

Свідцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
серія KB № 24905-14845P,
видане Міністерством юстиції України 08.07.2021 р.

Журнал включено до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б»)
відповідно до Наказу МОН України № 320 від 07 квітня 2022 року (додаток 2) зі спеціальностей 052 – Політологія; 281 – Публічне управління та адміністрування.

Видання індексується Google Scholar

DOI: 10.32689/2523-4625-2023-2(68)

Наукові праці МАУП. Політичні науки та публічне управління. 2023. Вип. 2 (68). Київ : Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2023. 154 с.

Публікуються статті науковців, які досліджують актуальні проблеми розвитку політики та публічного управління. Для науковців, викладачів, студентів та всіх, кого цікавить розвиток політичної науки та публічного управління в Україні.

ЗМІСТ

Вікторія АНДРІЯШ, Світлана ВЕРБА

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ЗМІСТУ ТА СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ

«КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ».....7

Ірина БРЮХОВЕЦЬКА, Галина КРИШТАЛЬ

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЩОДО ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ ДОХОДІВ У КОНТЕКСТІ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ.....12

Віра БУДЗИН

ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ
ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ
ЗРОСТАННЯ СУСПІЛЬНИХ ЗАГРОЗ.....17

Олексій БУРЯЧЕНКО

КРИЗА МІЖНАРОДНОЇ СИСТЕМИ БЕЗПЕКИ: НЕСПРОМОЖНІСТЬ
РАДИ БЕЗПЕКИ ООН.....22

Марина ВЕСЕЛЬСЬКА

ПСИХОЛОГІЧНА СТІЙКІСТЬ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ
ПІД ЧАС ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ.....37

Світлана ВОВК, Віталій КУРИЛО, Антон БАДЕР

ЗБРОЙНЕ НАСИЛЛЯ ТА ФОРМУВАННЯ ОБРАЗУ ВОРОГА
В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ.....41

Геннадій ДМИТРЕНКО, Інна СЕМЕНЕЦЬ-ОРЛОВА

КАРДИНАЛЬНЕ ОНОВЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ.
ВІД МИНУЛОГО ДО МАЙБУТНЬОГО.....49

Михайло ДУБЕЛЬ, Андрій ПАЩЕНКО

МЕТОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА
У ПРОЦЕСІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ.....61

Віталій ЗВІРИЧ

МЕХАНІЗМИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я:
ДОСВІД КРАЇН ЄС67

Ірина КЛИМЧУК, Наталія ІЖИК

ПОЛІТИКА НЕЙТРАЛІТЕТУ ШВЕЙЦАРІЇ У ХХІ СТОЛІТТІ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....74

Віана КОСТЕНКО

ПОЛІТИКА ІНТЕГРАЦІЇ МІГРАНТІВ В ЄС ЯК ЧИННИК ДЕМОКРАТИЧНОЇ
ПОЛІТИЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ.....80

Віталій КУЧМЕНКО, Роман БЕЗБАХ

ІСТОРИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ.....88

Юлія ЛЕМКО

СТРАТЕГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЄС
В КОНТЕКСТІ СПІВПРАЦІ З КРАЇНАМИ АФРИКИ.....94

Катерина МАЙСТРЕНКО, Ольга БІЛИК

СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ:
АДАПТАЦІЯ ДО ЗМІН У ПУБЛІЧНОМУ СЕКТОРІ В УКРАЇНІ.....100

Юлія МЕЛЬНИК

ПОЛІТИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БЛОГЕРІВ ЯК СУБ'ЄКТІВ
СУСПІЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ105

Тамара НИЧ

ПОЛІТИКО-ФІЛОСОФСЬКИЙ КОНТЕКСТ ДІАЛЕКТИКИ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ
В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН.....113

Володимир ОРЛЕНКО

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ..... 118

Тетяна СЕРГІЄНКО

ПОЛІТИЧНІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНИХ КОНФЛІКТІВ КРИЗЬ ПРИЗМУ СИСТЕМНОСТІ
В МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ.....125

Світлана СИДОРЕНКО

МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНОЮ
АДАПТАЦІЄЮ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ У БЕЗБАР'ЄРНІЙ СФЕРІ
ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ.....132

Микола ФАДЄЄВ

ОСОБЛИВОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО УПРАВЛІННЯ У КОНТЕКСТІ
БАГАТОРІВНЕВОГО ВРЯДУВАННЯ.....140

Агазаде ЮСІФ

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ ТА ГРОМАДЯНСЬКОГО
СУСПІЛЬСТВА У ВИМІРІ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ
ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ.....145

УДК 351

DOI [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2023-2\(68\)-17](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2023-2(68)-17)

Володимир ОРЛЕНКО

аспірант кафедри публічного адміністрування, Міжрегіональна Академія управління персоналом,
вул. Фрометівська, 2, м. Київ, Україна, 03039

ORCID: 0000-0002-3019-3355

Volodymyr ORLENKO

Postgraduate Student at the Department of Public Administration, Interregional Academy of Personnel
Management, Frometivska str., 2, Kyiv, Ukraine, 03039

ORCID: 0000-0002-3019-3355

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

PROBLEMS OF THE DEVELOPMENT OF STATE CONTROL MECHANISMS IN UKRAINE

У статті аналізуються основні механізми державного контролю, їх значення та стан в реаліях сьогодення України. Автором визначені чотири механізми державного контролю: регулятивний, правовий, антикорупційний, попереджувально-профілактичний, проте перелік не є вичерпним та сталим, а являє собою авторське бачення, з урахуванням потреб реформування системи державного контролю задля реалізації євроінтеграційного вектору Україною. Аналізуючи теоретичну базу та чинне законодавство визначили, що державний контроль є важливою складовою демократичної системи, оскільки він забезпечує баланс та взаємодію між різними гілками влади, забезпечує відповідність владних дій інтересам громадян та суспільства, при цьому не існує чіткого закріплення сфери державного контролю, реалізуючи його в залежності від державної галузі. Наголошується на важливості створення системи контрольних органів, які забезпечують систематичний та об'єктивний контроль, а також обумовлюються важливістю стандартів та норм для оцінки діяльності суб'єктів контролю та забезпечення їх відповідності встановленим вимогам. Відповідні органи мають бути в першу чергу такими, що реагують на проблеми ще до їх виникнення, намагаючись ліквідувати у зародковому стані. Окремим механізмом визначений антикорупційний, як такий, що висувається ЄС одним з ключових в контексті вступу України. Який націлений на забезпечення прозорості, дієвості та чесності в діяльності державних органів, вимагаючи відповідності встановленим правилам та нормам.

У статті зроблені висновки, що вдосконалення системи державного контролю має ключове значення для створення сучасної, відкритої та демократичної держави, яка забезпечує належне дотримання законів та виконання обов'язків перед громадянами та суспільством. Пропоновані механізми державного контролю відображають бачення ефективного контролю в усіх сферах державного управління.

Ключові слова: механізми державного контролю, євроінтеграція, антикорупційний контроль, фінансовий контроль, державний контроль.

The article analyzes the main mechanisms of state control, their meaning and state in the realities of today's Ukraine. The author has defined four mechanisms of state control: regulatory, legal, anti-corruption, preventive and preventive, but the list is not exhaustive and permanent, but is the author's vision, taking into account the needs of reforming the system of state control for the implementation of the European integration vector by Ukraine. Analyzing the theoretical base and current legislation, it was determined that state control is an important component of a democratic system, as it ensures balance and interaction between different branches of government, ensures compliance of governmental actions with the interests of citizens and society, while there is no clear consolidation of the sphere of state control, implementing it in depending on the state industry. The importance of creating a system of control bodies that ensure systematic and objective control is emphasized, as well as the importance of standards and norms for evaluating the activities of control subjects and ensuring their compliance with established requirements. The relevant bodies should be primarily those that react to problems even before they arise, trying to eliminate them in the embryonic state. A separate mechanism of definitions is anti-corruption, as such, which is proposed by the EU as one of the key ones in the context of Ukraine's accession. Which is aimed at ensuring transparency, effectiveness and honesty in the activities of state bodies, requiring compliance with established rules and regulations.

The article concludes that the improvement of the state control system is of key importance for the creation of a modern, open and democratic state that ensures proper compliance with laws and the fulfillment of duties to citizens and the public. The proposed state control mechanisms reflect the vision of effective control in all spheres of state administration.

Key words: state control mechanisms, European integration, anti-corruption control, financial control, state control.

Постановка проблеми. Сьогодні, зважаючи на функціонування в Україні воєнного стану, унаслідок російської збройної агресії, постановою Кабінету Міністрів України було скасовано заходи державного контролю та ринкового нагляду. Паралельно з тим, реалізація євроінтеграційного вектору Україною на сучасному етапі передбачає побудову ефективного державницького апарату, який би відповідав усім наявним нормам ЄС. Водночас, задля налагодження сталого функціонування державних органів виникає потреба у побудові ефективної мережі державного контролю, незалежного від інших інстанцій. Державний контроль є важливим аспектом будь-якої демократичної системи, в якій державні органи зобов'язані діяти відповідно до закону та в інтересах громадян. Україна, як незалежна країна, здійснює механізми державного контролю для забезпечення ефективного та відповідального управління. Як результат, актуальним постає вивчення функціонуючих в Україні механізмів державного контролю та їх майбутніх перспектив.

Аналіз останніх публікацій. Проблема тика державного контролю на сьогодні цікавить значний масив науковців, адже він є вагомим показником якості для демократичної держави. Сучасна українська наука розглядає державний контроль у двох площинах: крізь аналіз теорії державного контролю, до яких можемо віднести дослідження М. Терещенко, Н. Горбової, В. Цепенди [10; 4; 11] та крізь практику державного контролю, у певних галузях. В останньому випадку науковці зупиняють увагу на фінансовому державному контролі, зокрема це роботи А. Бондаренко, І. Гринджук [1; 5]. Водночас, на сьогодні існує ще значний масив неокреслених проблем, особливо в контексті вивчення механізмів державного контролю, зважаючи на постійне реформування, обумовлене євроінтеграційними чинниками.

Метою статті поставлено охарактеризувати основні механізми державного контролю, їх значення та стан в реаліях сьогодення України. У статті ми зосереджуємо увагу на державному контролі власне органів державної влади, адже саме вони являтимуть собою свого роду «обличчя» України під час аналізу готовності держави стати членом ЄС.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до теорії, державний контроль – це система організованих дій державних органів та інституцій з метою перевірки, забезпечення дотримання законів, ефективного та відповідального виконання завдань та функцій, а також забезпечення

прозорості, адекватності та демократичності діяльності державних структур і суб'єктів влади [3, с. 52–53].

Основна мета державного контролю полягає в тому, щоб забезпечити належне дотримання законів, виконання владними структурами своїх обов'язків перед громадянами та суспільством загалом. Він також включає в себе оцінку результатів діяльності, фінансову дисципліну, додержання стандартів та забезпечення відповідних стандартів професійності у владних діячів.

Відповідно до В. Цепенди, державний контроль включає наступні обов'язкові елементи:

- перевірка отриманого підконтрольними суб'єктами (фізичними та юридичними особами) результату їхньої діяльності в порівнянні з попередньо запланованими, очікуваними та передбачуваними показниками;
- перевірка відповідності використаних методів досягнення цих результатів вимогам закону, моральних норм, етичних принципів, ділової та службової етики;
- здійснення впливу на підконтрольні суб'єкти на основі результатів контролю, який може включати як позитивний стимулюючий характер (надання матеріальних та моральних заохочень і стимулів), так і негативний відтінок (застосування службово-дисциплінарних заходів, адміністративних санкцій та притягнення до правової відповідальності різних рівнів) [11].

Державний контроль є важливою складовою демократичної системи, оскільки він забезпечує баланс та взаємодію між різними гілками влади, забезпечує відповідність владних дій інтересам громадян та суспільства і сприяє підвищенню довіри до державних органів.

До основних ознак, які характеризують державний контроль науковці відносять:

- форму політичної організації;
- організаційний апарат, що об'єднує фахівців, зайнятих контрольною діяльністю, спрямованої на перевірку виконання рішень органів державної влади;
- контроль, що здійснюється від імені державних органів незалежно від завдань і виду діяльності, яку вони здійснюють;
- державновладну функцію контролю – контрольні органи надають примусові директиви для усунення виявлених недоліків;
- можливість контрольних органів винести питання про відповідальність осіб, винних у виявлених порушеннях, і у відповідних випадках вжити заходи державного примусу [10, с. 118; 4, с. 295; 12].

Виходячи з вищезначеного можемо визначити механізми державного контролю, як систему організаційних, правових і процедурних засобів та методів, що використовуються державою для виконання функцій нагляду, перевірки та регулювання діяльності суб'єктів влади, організацій та інших учасників суспільного життя. Нами визначені наступні ключові механізми державного контролю: регулятивний, правовий, антикорупційний, попереджувально-профілактичний.

Регулятивний механізм є системою організаційних, нормативних та процедурних заходів, спрямованих на створення ефективної системи контролю та забезпечення дотримання встановлених норм, стандартів і правил. Його основні складові взаємодіють для забезпечення якості, відповідності та ефективності діяльності суб'єктів контролю.

Створення та забезпечення діяльності контрольних органів є ключовим елементом регулятивного механізму державного контролю. Держава здійснює цей крок з метою забезпечення ефективного нагляду та перевірки в певних сферах діяльності, де існують ризики невідповідності законам, стандартам та правилам. Створення спеціальних контрольних органів дозволяє сконцентрувати компетенції та ресурси для забезпечення якості та безпеки відповідно до встановлених норм. Такими органами можуть виступати НАБУ, НАЗК, Антимонопольний комітет, податкові органи, спеціальні комісії тощо. Ці контрольні органи наділяються чіткими функціональними повноваженнями та завданнями, спрямованими на виконання конкретних завдань контролю. Вони мають зобов'язання перевіряти діяльність суб'єктів контролю відповідно до визначених критеріїв та стандартів. Такі органи можуть виявляти порушення, проводити аналіз ризиків та рекомендувати заходи для попередження негативних наслідків.

Крім того, регулятивний механізм передбачає встановлення стандартів і норм для різних галузей діяльності. Ці стандарти можуть включати як якісні, так і кількісні показники, які визначають вимоги до безпеки, якості, ефективності та інших аспектів діяльності. Вони стають відповідними візирними точками, за якими можна оцінювати діяльність суб'єктів контролю.

Стандарти і норми сприяють встановленню єдиної основи для оцінки виконання завдань та визначення відповідності вимогам. Їхня об'єктивність і конкретність дозволяють контрольним органам та суб'єктам контролю зрозуміти очікувані результати та ризики. Вони також допомагають взаємодіяти з публі-

кою та забезпечувати довіру до системи контролю.

Правові механізми лежать в основі державного контролю та включають нормативно-правове регулювання сфери державного контролю, його законність, аудиторський контроль. Власне у нормативно-правовій площині державний контроль регламентується конституцією України, законами та підзаконними актами, розпорядженнями Кабінету Міністрів України, наказами міністерств та відомств. Варто наголосити, що повноцінний закон «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» [9] існує лише у галузі господарської діяльності, тоді як всі інші аспекти державного життя на сьогодні варто конкретизувати відповідною нормативно-правовою базою у відповідній сфері.

Діяльність органів державного контролю в будь-якому випадку мусять базуватися на законах України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» та «Про затвердження Положення про Державну аудиторську службу України» [7; 8].

Вищезначений механізм державного контролю представляє собою систему законодавчих та організаційних засад, які визначають структуру, повноваження, процедури та інструменти, необхідні для забезпечення ефективного та систематичного контролю за діяльністю державних органів, установ, підприємств та інших суб'єктів влади. Цей механізм регулює взаємодію між різними контрольними органами, їхні зобов'язання, повноваження та відповідальність.

Основним складником організаційно-правового механізму державного контролю є ретельно розроблений набір законів, регуляторних актів та правових норм, які визначають не лише обрану структуру контрольних органів, але й чітко окреслюють їхні повноваження та обмеження. Ці юридичні норми формують фундаментальну правову основу, на якій будується система державного контролю, забезпечуючи її ефективність, незалежність та відповідність демократичним принципам.

Ці закони і акти визначають процедури та методи здійснення контролю, включаючи організаційний порядок, критерії оцінки, обсяг інформації, що підлягає збору та аналізу, а також правила взаємодії з суб'єктами контролю. Вони визначають правила проведення перевірок, аудитів, інспекцій, а також встановлюють умови висунення вимог та рекомендацій, які пов'язані з виявленими порушеннями.

Поміж їхніх основних положень важливе місце відводиться порядку розгляду скарг та апеляцій, що гарантує можливість об'єктивного перегляду рішень контрольних органів і захисту прав суб'єктів контролю. Ці норми встановлюють процедури, строки та механізми, за якими можуть бути висунуті апеляції та розглядатися скарги на рішення контролю [2].

Закони та правові норми також передбачають механізми реагування на порушення, включаючи встановлення санкцій та відповідальності за недотримання вимог, що може включати штрафи, призупинення діяльності, відсторонення від посади тощо.

Складовою правового механізму є аудиторський контроль, в рамках якого аудиторські органи, такі як державні аудиторські служби, здійснюють систематичні та об'єктивні перевірки діяльності державних органів, підприємств і програм з метою забезпечення якості фінансового управління, додержання фінансової дисципліни та визначення ефективності використання ресурсів.

Цей вид контролю спрямований на забезпечення прозорості та достовірності фінансової звітності, виявлення можливих фінансових порушень, витрат і недоцільностей у використанні бюджетних коштів, а також оцінку ефективності програм і проектів. Аудиторський контроль охоплює різні аспекти фінансової діяльності, включаючи збір, зберігання, використання та відображення фінансової інформації.

Суть аудиторського контролю полягає в тому, що аудиторські органи використовують стандарти та методи аудиту, щоб здійснити об'єктивну та незалежну перевірку відповідності діяльності організацій встановленим стандартам, правилам та законодавству. Під час аудиторського контролю аналізується фінансова звітність, проводяться перевірки та переконуються в правильності відображення фінансової інформації.

Напевне найбільш важливим механізмом державного контролю на сьогодні є антикорупційний, адже подолання корупційної складової та нівелізація можливостей появи конфлікту інтересів у державній сфері є однією з ключових вимог до вступу у ЄС. Антикорупційний механізм державного контролю є специфічною складовою системи контролю, спрямованою на запобігання, виявлення та припинення корупційних діянь у державних структурах та суспільстві загалом. Цей механізм націлено на забезпечення прозорості, дієвості та чесності в діяльності державних органів, вима-

гаючи відповідності встановленим правилам та нормам.

Основні аспекти антикорупційного механізму державного контролю включають:

- Створення антикорупційних органів: держава створює спеціалізовані антикорупційні органи з чітко визначеними повноваженнями та функціями. В Україні наразі функціонують НАБУ та НАЗК, окрім того в межах державних установ виділена окрема професія уповноваженого з антикорупційної діяльності, який слідкує за відсутністю конфлікту інтересів в межах установи. Ці органи відповідають за виявлення, розслідування та припинення корупційних правопорушень, а також за сприяння формуванню антикорупційної політики.

- Розробка антикорупційних стратегій: Держава розробляє антикорупційні стратегії та плани дій, які включають комплексні заходи з запобігання та боротьби з корупцією. Наразі розроблена та затверджена Кабінетом Міністрів «Державна антикорупційна програма на 2023–2025 роки», реалізація якої відбувається в межах державних установ. Окрім того, подібні стратегії можуть включати в себе підвищення свідомості громадян, вдосконалення законодавства, зміцнення контрольних механізмів тощо.

- Законодавчі заходи: Для боротьби з корупцією держава приймає закони та нормативні акти, які передбачають кримінальну та адміністративну відповідальність за корупційні дії, встановлюють правила декларування доходів посадових осіб, забороняють конфлікт інтересів тощо.

- Фінансовий контроль: Антикорупційний механізм включає фінансовий контроль, який допомагає виявляти незаконне збагачення та інші фінансові незадекларовані активи. Це може включати моніторинг фінансової звітності посадових осіб, аудити та аналіз доходів та витрат [13].

- Міжнародна співпраця: Держави співпрацюють на міжнародному рівні з метою обміну досвідом, нормами та технологіями у сфері боротьби з корупцією. Власне за основу Україна наразі бере досвід країн ЄС, задля побудови ефективної та дієвої антикорупційної сфери.

Як вже зазначалося вище, на сьогодні державний контроль є більш проблемнореагуючим, тоді як для побудови більш ефективної системи він має водночас реалізовувати і попереджувально-профілактичний механізм, який передбачає систематичне проведення заходів, спрямованих на аналіз та оцінку потенційних ризиків, зокрема тих, що можуть

виникнути внаслідок діяльності державних структур.

Основною метою попереджувально-профілактичного державного контролю є не лише реагування на виявлені порушення, але й передбачення можливих проблем і уникнення їх. Для цього він мусить базуватися на ретельному аналізі діяльності державних органів та інших суб'єктів, виявленні сфер, які можуть бути вразливими до порушень, та розробці відповідних стратегій попередження.

Цей вид контролю передбачає використання різноманітних інструментів та методів, таких як оцінка ризиків, планування та аналіз, співробітництво з фахівцями та суб'єктами контролю, навчання та підвищення кваліфікації персоналу, інформаційні кампанії та консультації. Ці заходи допомагають вчасно ідентифікувати можливі негативні наслідки та ризики, які можуть виникнути у процесі діяльності, та забезпечити адекватну реакцію.

Особливо важливою є оцінка ризиків, яка спрямована на комплексний аналіз потенційних небезпек та можливих негативних впливів на діяльність державних органів, установ, підприємств та інших суб'єктів влади. Цей процес передбачає систематичне виявлення та оцінку можливих загроз, вразливих місць та можливих наслідків, які можуть виникнути в результаті можливих порушень або некоректної діяльності [1; 6].

У контексті попереджувально-профілактичного контролю, оцінка ризиків визначає ті області та аспекти діяльності, які потребують особливої уваги через можливість негативних наслідків. Вона включає в себе ідентифікацію можливих загроз, які можуть вплинути на ефективність, надійність та легітимність діяльності, а також розгляд можливих шляхів впливу та розповсюдження цих загроз.

Важливим аспектом оцінки ризиків є визначення вразливих місць або слабких ланок в діяльності, які можуть стати джерелом можливих проблем. Це може включати в себе недоліки в системах управління, недостатній контроль над процесами або областями, де може виникнути невідповідність законодавству.

Оцінка ризиків також передбачає розгляд можливих негативних наслідків, які можуть виникнути внаслідок різних сценаріїв можливих порушень (зокрема таких як конфлікт інтересів, фінансові втрати, збитки для репутації, втрати довіри громадськості або навіть можливість порушення прав людини).

Оцінка ризиків є базою для розробки ефективних стратегій та заходів профілактики. Вона допомагає виявити найважливіші

аспекти, які потребують негайної уваги, та визначити пріоритетність в діяльності контролю. Результати оцінки ризиків визначають діяльність попереджувальних заходів, що дозволяє забезпечити ефективне втручання та уникнення можливих негативних наслідків.

Додамо, що персонал, який здійснює попереджувально-профілактичний контроль, повинен володіти не лише загальною кваліфікацією в галузі державного контролю та аудиту, але й мати спеціалізоване розуміння конкретної сфери, яка підлягає контролю. Ця компетентність передбачає глибокий аналітичний підхід до оцінки ризиків та потенційних проблем, а також вміння прогнозувати можливі наслідки негативних впливів на діяльність.

Ефективне функціонування вище окресленого механізму дозволить підвищити імідж України на міжнародному рівні, адже здатність знаходити та долати кризи ще на стадії їх зародження дозволяє не тільки продемонструвати готовність держави не допустити негативних тенденцій у діяльність державних органів. Зауважимо, що у нормативно-правовому полі наразі вже здійснюються кроки для налагодження попереджувально-профілактичного механізму шляхом підготовки плану заходів, звітування з їх проведення, що в теоретичному плані демонструє його ефективність. Проте, в практичній площині більшість запланованих заходів залишаються виключно «на папері» та проводяться власне лише для звітування, і часом функціональні обов'язки у поданому напрямку передані за сумісництвом з виконанням інших повноважень, що також впливає на якість. Тому існує потреба у побудові такого механізму, коли було стовідсоткова віддача як з боку осіб, хто здійснює контроль, так і сторони, яка контролює та яка надає повну прозорість та сприяє їх діяльності.

Висновки. Таким чином, в контексті євроінтеграційних зусиль державний контроль виступає необхідною умовою для досягнення високих стандартів управління та розвитку суспільства. Спрямованість на наближення до європейських норм і цінностей вимагає реформування і модернізації механізмів контролю, забезпечуючи ефективну діяльність державних структур на користь громадян та загального розвитку країни. Оскільки Україна продовжує свій шлях до європейської інтеграції, вдосконалення системи державного контролю стає актуальним завданням, сприяючи створенню сучасної, відкритої та демократичної держави. Його сутність полягає у забезпеченні належного дотримання

законів, виконання владними структурами своїх обов'язків перед громадянами та суспільством загалом. Нами визначені наступні механізми державного контролю регулятивний (полягає у створенні ефективної системи контролю та забезпечення дотримання встановлених норм, стандартів і правил), правовий (передбачає належне нормативно-правове регулювання державного контролю загалом та по галузях державних органів зокрема), антикорупційний (який є наразі одним з

ключових, враховуючи вимоги ЄС до України, як кандидата до членства та передбачає вивчення відсутності конфлікту інтересів при виконанні посадових обов'язків), попереджувально-профілактичний (передбачення можливих проблем і уникнення їх на зародковій стадії). Запропоновані у статті механізми не є сталими, а є авторським баченням. На нашу думку вони найбільше всього допомагають реалізувати контроль з боку держави по усім сферам державного управління.

Література:

1. Бондаренко А. І. Механізми здійснення державного фінансового контролю: особливості розробки та впровадження. *Право та державне управління*. 2019. № 1 (34) С. 15–18.
2. Гальчинський А. С. Суперечності реформ: у контексті цивілізаційного процесу. Київ : Українські пропілеї, 2018. 320 с.
3. Гонак І. Державний контроль як інструмент забезпечення національної безпеки в умовах зростання інтенсивності економічного суперництва. *Економічний дискурс*. 2018. № 1. С. 51–61.
4. Горбова Н. А. Природа державного контролю (нагляду) та генезис його законодавчого визначення. *Право та державне управління*. 2019. № 1 (34). Том 1.
5. Гринджук І. А. Удосконалення регуляторного механізму державного контролю у фінансово-економічній сфері. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2019. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/1_2019/27.pdf
6. Правові аспекти здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності URL: https://minjust.gov.ua/m/str_24659
7. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII : станом на 1 січ. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення: 19.08.2023).
8. Про затвердження Положення про Державну аудиторську службу України : Постанова Каб. Міністрів України від 03.02.2016 р. № 43 : станом на 30 трав. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43-2016-p#Text> (дата звернення: 19.08.2023).
9. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : Закон України від 05.04.2007 р. № 877-V : станом на 31 берез. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text> (дата звернення: 19.08.2023).
10. Терещенко М. М. Державний контроль: сутність, основні підходи та концепції. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія «Державне управління»*. 2019. Том 30 (69). № 4. С. 117–121.
11. Цепенда В. М. Класифікація видів державного контролю. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2019. № 9. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1613>
12. Methodology making management decisions based on a modified Ramsey model. *Asian Social Science* / M.J. Parfenova et al. 2014. Vol. 10. № 17. P. 292–301
13. Prikhodko A. European principles for overcoming corruption as part of the domestic anti-corruption mechanism. URL: <https://prikhodko.com.ua/en/media/media/article/european-principles-for-overcoming-corruption-as-part-of-the-domestic-anti-corruption-mechanism/>
14. Cemenets-Orlova, I. A. (2015). Stratehichne upravlinnia yak systemnyi zasib upravlinnia osvitimy zminamy. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia*, (3), 52.

References:

1. Bondarenko, A. I. (2019). Mekhanizmy zdiisnennia derzhavnoho finansovoho kontroliu: osoblyvosti rozrobky ta vprovadzhennia [Mechanisms of state financial control: features of development and implementation]. *Pravo ta derzhavne upravlinnia*, 1 (34), 15–18 [in Ukrainian].
2. Cemenets-Orlova, I. A. (2015). Stratehichne upravlinnia yak systemnyi zasib upravlinnia osvitimy zminamy. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia*, (3), 52.
3. Halchynskyi, A. S. (2018). *Superechnosti reform: u konteksti tsyvilizatsiinoho protsesu [Contradictions of reforms: in the context of the civilizational process]*. Kyiv : Ukrainski propilei [in Ukrainian].
4. Honak, I. (2018). Derzhavnyi kontrol yak instrument zabezpechennia natsionalnoi bezpeky v umovakh zrostannia intensyvnosti ekonomichnoho supernytstva [State control as a tool for ensuring national security in conditions of increasing intensity of economic rivalry]. *Ekonomichni dyskurs*, 1, 51–61 [in Ukrainian].

5. Horbova, N. A. (2019). Pryroda derzhavnoho kontroliu (nahliadu) ta henezys yoho zakonodavchoho vyznachennia [The nature of state control (supervision) and the genesis of its legislative definition]. *Pravo ta derzhavne upravlinnia*, 1 (34) [in Ukrainian].
6. Hryndzhuk, I. A. (2019) Udoskonalennia rehuliatornoho mekhanizmu derzhavnoho kontroliu u finansovo-ekonomichnii sferi [Improvement of the regulatory mechanism of state control in the financial and economic sphere]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*. Retrieved from http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/1_2019/27.pdf [in Ukrainian].
7. Pravovi aspekty zdiisnennia derzhavnoho nahliadu (kontroliu) u sferi hospodarskoi diialnosti [Legal aspects of state supervision (control) in the field of economic activity]. (n.d.). *minjust.gov.ua*. Retrieved from https://minjust.gov.ua/m/str_24659 [in Ukrainian].
8. Pro audyt finansovoi zvitnosti ta audytorsku diialnist, Zakon Ukrainy № 2258-VIII [On the audit of financial statements and audit activity: Law of Ukraine № 2258-VIII]. (2023) (Ukraine). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> [in Ukrainian].
9. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Derzhavnu audytorsku sluzhbu Ukrainy, Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 43 [On the approval of the Regulation on the State Audit Service of Ukraine: Resolution of the Cabinet of Ministers. Ministers of Ukraine № 43]. (2023) (Ukraine). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43-2016-п#Text> [in Ukrainian].
10. Pro osnovni zasady derzhavnoho nahliadu (kontroliu) u sferi hospodarskoi diialnosti, Zakon Ukrainy № 877-V [On the basic principles of state supervision (control) in the sphere of economic activity: Law of Ukraine № 877-V]. (2023) (Ukraine). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text> [in Ukrainian].
11. Tereshchenko, M. M. (2019). Derzhavnyi kontrol: sutnist, osnovni pidkhody ta kontseptsii [State control: essence, main approaches and concepts.]. *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho. Seriia «Derzhavne upravlinnia»*, 30 (69), 117–121 [in Ukrainian].
12. Tsependa, V. M. (2019). Klasyfikatsiia vydiv derzhavnoho kontroliu [Classification of types of state control]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, 9. Retrieved from <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1613> [in Ukrainian].
13. Parfenova, M. J., Babishin, V. D., Yurkevich, E. V., Sekerin, V. D., Dudin M. N. (2014). Methodology making management decisions based on a modified Ramsey model. *Asian Social Science*, 10 (17), 292–301 [in English].
14. Prikhodko, A. European principles for overcoming corruption as part of the domestic anti-corruption mechanism. (n.d.). *prihodko.com.ua* Retrieved from <https://prihodko.com.ua/en/media/media/article/european-principles-for-overcoming-corruption-as-part-of-the-domestic-anti-corruption-mechanism/> [in English].